

**PANITIKAN SA
PANAHOON NG
HIMAGSIKAN**

Bunsod sa pangyayaring ito, itinatag ni Bonifacio at ng iba pa niyang mga kasama sa “La Liga Filipina” ang Kataas-taasan Kagalang-galangang Katipunan ng mga Anak ng Bayan (K.K.K) Pawang pagtuligsa sa pamahalaan at simbahan ang naging laman ng panitikan at mga payo sa mga Pilipino na gumising, magkaisa at lumaban upang matamoang hinahangad na pagbabago at kalayaan.

Himagsikan Laban sa Kastila

Ang pagkakatapon kay Rizal sa Dapitan noong 1892 ang naging babala sa pagtatagumpay ng mga propagandista. Gayunman, hindi naman nanlupaypay ang mga ibang masigasig sa paghingi ng reporma.

Si Andres Bonifacio kasama nina Velentin Diaz, Teodoro Plata, Ladislao Diwa, Deodato Arellano at ilan pang may diwang makabayan ay lihim na nagpulong noong ika-7 ng Hulyo, 1892 sa isang bahay sa Azcarraga.

Itinatag nila ang Kataastaasang Kagalang-galangan na Katipunan nang manga Anak nang Bayan (K.K.K.) o Katipunan. Nagsanduguan sila at inilagda sa pamamagitan ng kani-kaniyang mga dugo ang kanilang pangalan bilang kasapi ng samahan.

→

Noong ika-19 ng Agosto, 1896, nabunyag kay Padre Mariano Gil sa pamamagitan ni Teodoro Patiño ang tungkol sa Katipunan. Dahil sa pangyayaring ito, wala nang iba pang magagawa kundi ang makiaglabanan. Kaya noong ika-23 ng Agosto, ipinahayag nina Bonifacio ang kanilang layunin sa pakikipaglaban. Kaya noong ika-23 ng Agosto, ipinahayag nina Bonifacio ang kanilang layunin sa pakikipaglaban sa Pugad- lawin. Pinunit nila ang kanilang mga sedula at isinigaw ang “Mabuhay ang Plipinas!”

[Bumalik sa Pahina ng Agenda](#)

Ito ang naging mabisang tagaakay sa mga tao upang tahakin ang landas tungo sa pagkakaroon ng kalayaan ilang sa mga pahayagan noon ang:

- 1.) Kalayaan - ang pamansag ng Katipunan. Itinatag ito noong 1896. Pinamatnugutan ito ni Pio Valenzuela.**
- 2.) Diario de Manila - ang pantulong ng Kalayaan. Natagpuan ng mga kastila ang limbagan nito kaya't may katibayan sila sa mga plano ng mga Katipunero.**
- 3.) El Heraldo de la Revolucion - Makalawa sa isang linggo kung lumabas ang pahayagang ito.**

- 4.) La Independencia - Naging patnugot nito si Antonio Luna. Itinatag ito noong ika- 3 ng Setyembre, 1898.
- 5.) La Republika Filipina - Pinamatnugutan at itinatag ni Pedro Paterno noong 1898.
- 6.) Ang Bayang Kahapis-hapis - Lumabas noong ika-24 ng Agosto, 1899.
- 7.) Ang Kaibigan ng Bayan - Lumabas noong 1898)
- 8.) Ang Kalayaan - Tagapamalitang Tagalog at Capampangan, Tarlac, 1899.

→ Himagsikan Laban sa Amerikano

Patuloy ang pakikipaglaban ng mga Pilipino sa mga Kastila. Ang Gobernador – Heneral noo’y si Primo de Rivera. Hindi niya makumbinsi ang mga Pilipino upang magsalong ng sandata. Nagkaroon ng tinatawag na Republika ng Biak-na-Bato. Si Aguinaldo ang pangulo.

Si Mariano Trias ang pangalawang pangulo. Ang Saligang-Batas nito’y nilagdaan noong unang araw ng Nobyembre, 1897 sa tulong ni Pedro Paterno, nalagdaan ang panig ng Pilipino at Kastila na kinatawan nina Paterno at Rivera.

Napagkasunduang si Aguinaldo'y kusang magpapatapon sa ibang bansa at si Primo de Rivera'y magkakaloob ng malaking halaga sa mga rebelde't mga pamilya ng mga nasalanta sa himagsikan.

Natatag ang unang Republika noong ika-12 ng Hunyo, 1898. Narinig sa unang pagkakatao ang Marcha Nacional Filipino ni Juan Felipe. Itinaas ang bandila ng Pilipinas na ginawa sa Hong Kong nina Marcela Agoncillo.

May mga diplomatikong nagsisiskap upang ganap na makamit ang kalayaan ngunit ang Kasunduan sa Paris ang siyang isinakatuparan ng mga Amerikano. Na ang Pilipinas ay sasakupin ng mga Amerikano.

Naganap ito noong Disyembre, 1898. Hindi tumutugot ang mga Pilipino sa pakikipaglaban. Ang panulat ay mabisa pa ring sandata sa pagpapahayag ng mga nilolooob ng sambayanan at sa panahong ito, ang pangalan naman ni Mabini ang natampok

Andres Bonifacio

- Si Andres Bonifacio, Supremo ng Katipunan ay isinilang sa Tondo, Maynila noong Nobyembre

30,1863

- Kinilalang “Ama ng Demokrasya sa Pilipinas” at tinagurian ding “Dakilang Maralita” at “Dakilang Plebeyo”

—————→

- Sa sariling pagsisikap, napalawak niya ang kanyang kaalaman. Binasa ang mga talambuhay → ng mga naging pangulo ng Estados Unidos
- Ang nobelang “Noli Me Tangere” at “El Filibusterismo” ni Rizal ang siyang naging inspirasyon upang itaguyod ang K.K.K
- May sagisang panulat na May Pag-asa, Bagumbayan at Agap-ito

Mga Akda ni Bonifacio:

1. Pag-ibig sa Tinubuang Lupa- isang tulang nagpapakilala ng malaking pag-ibig sa Inang Bayan, ang kamatayan ay handang harapin kung ang dahilan ay pagtatanggol sa kalayaan ng Bayan.

2. Ang Dapat Mabatid ng mga Tagalog- isang paglalagom ng kasaysayan ng Pilipinas, isinasaad dito ang magandang kalagayan ng pamumuhay ng mga Pilipino bago dumating ang mga kastila.

3. Katapusang Hibik ng Pilipinas- pagdurugtong sa tulang “Hibik ng Pilipinas sa Espanya” na sinulat ni Herminigildo Flores

4. Katungkulang Gagawin ng mga Anak ng Bayan- kartilya ng Katipunan na sinulat ni Andres Bonifacio

5. Katipunan ng Mararahas na mga Anak ng Bayan- isang panawagan sa mga kababayan upang ihanda ang kalooban sa pakikipaglaban.

Emilio Jacinto (1875-1899)

- Isinilang sa Tundo, Maynila noong Disyembre 15, 1875
- Tinaguriang “Utak ng Katipunan” at tumayo bilang kanang kamay ni Andres Bonifacio
- Sagisag panulat na Dimas-ilaw at Pingkian
- Naging patnugot siya ng “Kalayaan”, ang pahayagan ng Katipunan na miminsang lumitaw noong Enero 18, 1896.
- Sumapi sa Katipunan sa gulang na labingwalo

Siyang lubhang nasugatan sa isang labanan sa Laguna noong Abril 1899 at pagkalipas lamang ng isang linggo siya’y namatay

Mga Akda ni Jacinto:

1. Mga Aral ng Katipunan ng mga A.N.B - kartilyang binubuo ng labintatlong aral na dapat sundin ng mga kasapi. Ito ang ginamit na kartilya ng katipunan
2. Liwanag at Dilim - ito'y katipunan ng mga sanaysay na may iba't-ibang paksa katulad ng "Ang Ningning at ang Liwanag" at "Ang Tao'y Magkakapantay."
3. A Mi Madre - isa itong madamdaming oda.
4. A La Patria (Sa Bayang Tinubuan)- ipinapalagay na ang tula niya sa Kastila ang siyang "obra maestra"

5. Pahayag - ito'y isang manipuestong humihikayat sa mga Pilipino na ipaglaban ang kanilang kalayaan at humiwalay sa Espanya
6. Sa May Nasang Makisanib sa Katipunang Ito- naglalaman ito ng mga pamantayang dapat na ugaliin ng mga sasapi sa Katipunan.

Apolinario Mabini (1864-1903)

- **Isinilang sa Talaga, Tanauan Batangas noong Hulyo 22, 1864 at namatay sa daang Nagtahan noong Mayo 12,1903**
- **Nagtapos siya sa mataas na paaralan ng San Juan de Letran at tinapos ang Batsilyer ng Sining noong 1885**
- **Ipinagpatuloy ang pag-aaral bilang abogasya sa Unibersidad ng Santo Tomas. Habang nagaaral bilang abogasya, siya'y dinapuan ng karamdamang pagkamatay ng katawan at naging isang paralitiko.**
- **Binilanggo ng mga Kastila si Mabini dahil sa pagiging maka - Bonifacio at pinakawalan noong Hunyo 1897**

Ginawa siyang kanang kamay ni Hen. Emilio Aguinaldo nang matatag ang Republika ng Pilipinas sa pamumuno ng heneral

• Katulong sa pagbalangkas ng Saligang Batas ng Malolos at tinaguriang “Utak ng Himagsikan” at tinawag ring “Dakilang Lumpo Mga Akda ni Mabini:

1. El Verdadero Decalogo (Ang Tunay na Sampung Utos)

2. El Simil Alejandro (Ang Katulad ni Alejandro) - ipinatapon siya sa Guam dahil sa akdang ito na tumutuligsa sa pamahalaang Amerikano

3. Sa Bayang Pilipino - ito’y salin buhat sa akda niyang sinulat sa kastila na “El Pueblo Filipino”

4. El Desarrollo y Caida de la Republica Filipina - naglalaman ito ng paliwanag sa pagtaas at pagbaba ng Republikang Pilipino

5. Programa Constitucional dela Republika Filipina - ito ang palatuntunang pansaligang batas ng Republika ng Pilipinas at nilalaman ang mga balak para sa pambansang pamahalaan at edukasyon.

Jose Palma (1876-1903)

- Isang kawal ng himagsikan na isinilang sa Tundo, Maynila noong Hunyo 6,1876**
- Kapatid niya si Rafael Palma na naging pangulo ng Unibersidad ng Pilipinas**
- Nakatagpo niya sa Ateneo de Manila si Hen. Gregorio H Del Pilar na naging pinakabatang heneral ng hukbong manghihimagsik**
- Kumatha ng mga liriko at nagpalimbag ng isang aklat ng mga tula noong siya'y labingpitong taong gulang pa lamang.**
- Pinamagatang “Melancolicas” ang aklat ng mga tulang nailimbag**

Mga Akda ni Palma:

- 1. Himno Nacional Filipino- titik ng Pambansang Awit na nagpapatunay ng kanyang masining at marubdob na pag-ibig sa inang bayan.**
- 2. De Mi Jardin- tulang nagsasaad ng pangungulila sa minamahal**
- 3. Melancolicas (Mga Panimdim)- aklat ng katipunan na kanyang sinulat na mga tula.**

Mga Pahayagan sa Panahon ng Himagsikan:

- 1. Heraldo de la Revolucion - naglalathala ng mga dekreto ng pamahalaang mapanghimagsik, balita at mga akda sa Tagalog.**
- 2. La Independencia- pinamatnugot ni Antonio Luna na naglalayon ng pagsasarili ng Pilipinas.**
- 3. La Republika Filipina- itinatag ni Pedro Paterno noong 1898**
- 4. La Libertad- pinamatnugutan ni Clemente Zuleta.**

Salamat!

Magsama ng pangwakas o call-to-action na mensahe rito.

